

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום ראשון ז' שבט תשפ"ג | דף היומי בבלי: גזיר ו | דף הכולל: גדרים ג.
דף היומי בהלכה: מסימן צ"ב סעיף ח' עד תחילת סימן צ"ד.
מוסר: שמירת הלשון - פרק ה'.
קנין חכמה הלימוד השבועי: ש. אהבת ה' פרק ד סוף פרק ה

"לפני 19 שנה לאחר הפיגוע במלון 'פארק' בנתניה, הלכתי למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ושאלתי אותו במה צריך להתעורר..."

שטיינמן זצ"ל באופן נפלא:
משל למלך בשר ודם שאחד מנתיניו הכעיס אותו, וגזר עליו
המלך גזר דין מוות. וכאשר המלך גזר - לא שייך לערער על פסק
הדין. שאל הנידון למוות את אחד מאוהביו, מה יעשה כדי לפייס
את המלך? אמר לו שהמלך אוהב מוזיקה. הלך אותו נידון מאחורי
החלון של המלך וניגן שם מוזיקה כה יפה, עד שנתפייס המלך
וקרע לו את גזר דינו.

ובנמשל, אמר מרן הגרא"ל, הקב"ה ג"כ אוהב מוזיקה, ברם
מהי המוזיקה שלו? כתוב בחז"ל, "כיוון שנכנסים ישראל לבתי
כנסיות ואומרים 'אמן יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי
עלמיא', כביכול הקב"ה מנענע בראשו ואומר, 'אשרי המלך שבניו
מקלסין אותו כך'". מוזיקה כה יפה עושה לו לקב"ה כביכול נחת
רוח, עד שקורע את גזר דינו.

מסופר על בעל ה'אמרי אמת' שהיה רב בורשא לקהילה של
מאה אלף חסידים. יום אחד בנו ר' פנחס מנחם, שהיה אז ילד כבן
חמש שנים, דיבר באמצע התפילה. קרא לו ה'אמרי אמת' ואמר
לו: כתוב במדרש שיש מלאך בשמים שאוסף את כל אמירות
ה'ברוך הוא וברוך שמו' ו'אמן' שאומרים ישראל בעולם, ועושה
מזה כתר למלך. וכעת הביא המלאך את הכתר הענק למלך - אך
לפתע ניכר חור גדול באמצע... שאלו את המלאך מדוע יש חור.
אמר להם המלאך: חור זה, משום שפנחס מנחם דיבר באמצע
התפילה...

כידוע, קודם קדושה וקודם עניית "אמן יהא שמיה רבא"
יש לכוון לקיים מצות עשה דאורייתא של "ונקדשתי בתוך בני
ישראל" - לקדש שם שמים; "מכבדי - אכבד".

לפני 19 שנה - סיפר הגרי"י קולדצקי שליט"א - היה פיגוע
נורא בעיצומו של ליל הסדר במלון 'פארק' בנתניה, ונהרגו באמצע
ההגדה 32 איש הי"ד. במוצאי יו"ט הלכתי למרן הגרי"ש אלישיב
זצ"ל ושאלתי אותו במה צריך להתעורר.

אמר לי הגרי"ש: "לתת כבוד לה'". [קאמר ולא ידע מאי קאמר,
שכן "כבוד" - בגימטריא ל"ב, כמנין ההרוגים].

שאלתי אותו: מה זה "כבוד לה'?"

אמר לי: אם התפילה מתחילה בשבע, אזי מגיעים ברבע לשבע,
מתעטפים בטלית ובתפילין, אומרים ברכות השחר וקרבות - זהו
"מכבדי אכבד", כפשוטו ממש.

באופן דומה ממש היה מעשה אצל הסטייפלער באדם שאביו
היו חולה מאוד בגיל צעיר, ושאל אותו מה יעשה כדי לחיות.
אמר לו הסטייפלער: תתרגל לבוא לתפילה בזמן, שכך איתא
בגמ' בברכות (ח.) דבניי בבל חיו ארבע מאות שנה בזכות שהיה
באים לתפילה בזמן, ומצאו סמך לזה מן הפסוק "אשרי שוקד על
דלתותי יום יום". אדם רגיל - "אם בגבורות שמונים שנה", והם
חיו פי חמש, ומדוע? משום שכיבדו את התפילה.

ומדוע באמת ע"י שבאים לתפילה בזמן, וכן ע"י אמירת "אמן
יהא שמיה רבא", מבטלים גזירות רעות? הסביר זאת מרן הגרא"ל

שמע הילד והחוויר, ובכה במשך שלוש שעות שלא יהיה חור. כאשר גמר לבכות אמר לו אביו, עכשיו שבכית - חזרת בתשובה, והושלם הכתר.

רבינו יונה כותב, איך אפשר לדבר בשעה שנותנים כבוד לשמו יתברך? וראוי להתחזק בלי דיבורים ובלי פלאפונים בתפילה כלל וכלל.

בבני ברק היה פעם צדיק בשם "חכם רפאל ברוך טולדאנו" זצ"ל, שככל הידוע לי היה האחרון ששמענו בו שזכה לגילוי אליהו. יום אחד קם ממקומו וביקש עט ונייר, ורשם את השיר "אשורר אשירה לכבוד התורה" - כדי שלא ישכח את המילים שזכה להן מאליהו הנביא. על יהודי זה אמר הסטייפלער לבנו

ר' חיים שילך מידי פעם לראותו כדי לראות מהי יראת שמים (ר' חיים - שגדל בביתם של החזו"א והסטייפלער!)

ופעם התפלל חכם טולדאנו בבית כנסת אחד, ושמע שמדברים בחזרת הש"ץ; עצר את החזן באמצע התפילה, עלה על כיסא וצעק: "רבותי! גנב, גזלן או רוצח - יש להם כפרה; אבל מי שמזלזל ומדבר באמצע חזרת הש"ץ, עליו נאמר 'גדול עוונו מנשוא'!" וגעה בבכי, ואחריו בכו כולם...

כאשר סיימו לבכות, הורה לחזן להמשיך את התפילה. כך נתן לכולם את ההרגשה בחומר של דיבורים בתפילה.

(הגר"י קולדצקי שליט"א, קובץ גיליונות)

ר' יעקב ישראל חש אי נעימות, אך שלשל את מטבע השוקולד לקופת הצדקה. לאחר כמה ימים, פוגש אותו גבאי צדקה ואומר לו: "רבי, לא תאמין מה קרה עם 'מטבע השוקולד' שתרמת לצדקה"

סיפור על מטבע של צדקה (משוקולד..)

פנימה. לאחר כמה ימים, פוגש אותו גבאי את ר' יעקב ישראל ואומר לו: "רבי, לא תאמין מה קרה עם 'מטבע השוקולד' שתרמת לצדקה". הוא המשיך לספר בהתלהבות: "באחת התפילות שלנו כאן בבית הכנסת 'שומרי שבת' התמוטט באמצע התפילה אחד המתפללים. כולם מיהרו להגיש לו עזרה והצלה, ומיד הבינו כי היתה לו 'נפילת סוכר'.

הוא סובל מ'סוכר' וכעת היתה לו צניחה בסוכר, ועליו לקבל במהירות המירבית סוכר לפה בכדי להציל את חייו. מיד רצו לחדר הקפה בבית הכנסת על מנת לחפש סוכר, אך דווקא באותה שעה לא היה כלל סוכר. הקופסאות היו ריקות ולא נמצא בה אפילו גרגיר סוכר קטן. אותו יהודי גילה אותות מצוקה קשים, ואז לפתע נזכרתי במטבע שוקולד שתרמת.

רצתי במהירות, לקחתי את השוקולד והכנסתי אותו אל פיו. תוך כמה שניות הוא נרגע וחזר להכרה. לאחר כמה דקות הגיע למקום רופא שבדק את היהודי ואמר: "דעו לכם, כי אם במשך 5 דקות הוא לא היה מקבל משהו מתוק לתוך הפה - בוודאי שהוא לא היה כעת בין החיים!". השוקולד שהבאתם לו - הציל את חייו!". ר' יעקב התרגש עד למאד ולמד מכאן - לפעמים אדם מרגיש שאין לו מה לתת לבורא עולם, הוא מרגיש ריק מתורה, מצוות ומעשים טובים. אבל הקב"ה לא דורש ממך יותר מידי - יש לך קצת כעת? את זה תיתן לבורא עולם.

כי בורא עולם בוחן לבבות ורואה שכעת המעט הזה שמקריבים בשבילו - הוא גדול וחשוב, והוא עתיד לפעול גדולות ונצורות. אין לומר: מי אני? ומה אני? הרי גם ככה אינני צדיק ואינני זוכה

סיפור נפלא שסיפר הרה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: "בעיר ניו יורק ישנו יהודי יקר וחשוב, העונה לשם - הרב יעקב ישראל זינגר. הרב יעקב ישראל מקפיד לפני כל תפילה להכין כמה דולרים לצדקה, כמו שמובא ברבותינו ז"ל על הפסוק בתהילים: "ואני בצדק אחזה פניך", בזכות ה'צדק' - הצדקה, אזכה 'אחזה פניך' שתתקבל תפילתי.

כך בכל יום רגיל ר' יעקב ישראל להכניס כמה דולרים לכיסו לצורך צדקה. והנה, לפני כמה ימים התפלל רבי יעקב ישראל בבית הכנסת המרכזי 'שומרי שבת' - בית כנסת ענק המכיל כמה אולמות תפילה.

באמצע התפילה, עבר הגבאי בין המתפללים עם קופת הצדקה וביקש מכל מי שיכול לתרום משהו לצדקה.

מיד כשהבחין זאת ר' יעקב ישראל, הוא הכניס את היד לכיס והתכוון להביא לו דולר אחד, כמנהגו בקודש דבר יום ביומו. הוא מכניס את היד לכיס, אך משום מה לא מוצא הפעם אפילו לא מטבע אחד קטן. הוא ממשמש בכיס השני, עבר לכיס החליפה, אך שום דבר - זו הפעם הראשונה שהוא שכח להניח דבר מה לצדקה.

הוא היה בצער, כיצד יבטל ממנהגו הקדוש?. הוא ניסה שוב לבדוק במעמקי הכיסים, והוציא משם רק דבר אחד - מטבע קטן של שוקולד.

כשראה הגבאי את רצונו העז, חייך ואמר: "ידידי, אתה כל כך מתאמץ ורוצה, אז זה מה שמצאת - הכנס זאת".

ר' יעקב ישראל הרגיש לא בנוח, אך שלשל את מטבע השוקולד

להקפיד ולקיים רצון ה' בשלמות - ממש לא! הקב"ה יודע מה המצב שלך ודורש את מה שיש בידך לעשות. אומר שלמה המלך בקהלת (ט, י): "כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך עשה, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה". אומר שלמה המלך כי כל עוד הינך חי בעולם הזה, עולם המעשה - כל מה שביכולתך לעשות לכבוד בורא עולם, ולו מעשה הקטן ביותר - עשה, מפני שבשמיים הוא דבר חשוב ויקר, אך אחר שאדם יצא מן העולם לא יוכל יותר לעשות מעשים שיעזרו

לו. לכן גם החלש יאמר: 'גיבור אני'. "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה" (אבות ב, טז) - הקב"ה לא דורש ממך לעשות את כל המלאכה, אלא תעשה למענו מה שבידך!. ומי יודע אולי גם אתה תזכה להביא את הגואל של עם ישראל. תעשה את מה שבידך ברוחניות, אל תאמר: "מי אני ומה חיי", אלא תפתח לבורא עולם פתח, ומשם הוא ישלח לך עזרה ויקרב אותך. (עלון 'טוב לחסות בה')

את כל ה'מרירות' ניתן לפתור בבת אחת - "עץ חיים היא למחזיקים בה" וההמשך הוא "ותומכיה מאושר"!! מי שלומד את הסוד הזה של המתיקות אותה התורה נותנת לו חיים בלי שום קשר לעומק בעיותיו...

צריך רק לנסות - טעמו וראו כי טוב ה'

של הבן המתבגר.

בקיצור, חשך משחור תוארו. היה קשה לשמוע. שלושה ימים לאחר מכן ראיתי אותו עומד בקבוצה עם שלושה מחבריו ומדבר בלהט ובחיוניות, לא יודע אם זה היה בלימוד או במילי דעלמא, אבל את העונג והחיוך שהיו שפוכים על פניו לא היה ניתן לפספס.

כחלק מ'המחקר' אותו אני עורך כאמור כבר מאז היותי בחור בעצמי, ניסיתי לבדוק מאחורי הקלעים את מה שהיה די צפוי בעיני... בישיבה עברו באותם ימים לסוגיא חדשה, הבחור החל למצוא טעם בחייו ולפרוח.

את מי ששואל מה קשורה סוגיא חדשה להרגשתו של הבחור הנ"ל, ובהקשרים שונים להרבה מאד בחורים ואנשים מכל גווני הקשת, ניתן להפנות אל המכילתא בפרשתנו עה"פ "ויורהו ה' עץ וישלך אל המים, שם שם לו חוק ומשפט ושם ציווהו". לשון המכילתא הוא: "דורשי רשומות אמרו, הראהו דברי תורה שנמשלו לעץ, שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה".

ביאור דברי המכילתא נפלאים למתבונן!

משה עומד ומבקש מהקב"ה להמתיק את המים. מבואר בחז"ל שלא הייתה שם רק עובדה של חוסר מים ופתרון של ההמתקה שלהם. היה שם נסיון מאת ה' מיד אחרי קריעת ים סוף לראות האם יעמדו ישראל בקושי, הם הסתובבו שלושת ימים במדבר ללא מים עד שהגיעו ל'מרה' - למצב בו הכל כבר נראה מר וגמור... אז מורה ה' למשה להשליך עץ אל המים ומגלה לו את הסוד. את כל ה'מרירות' את ה'חיים השחורים' ניתן לפתור בבת אחת - "עץ חיים היא למחזיקים בה" וההמשך הוא "ותומכיה מאושר"!!

הרב ישראל היימן

ניצני ההכרה בעיקרון אותו אני הולך לפרוס בפניכם נבטו במוחי כבר בהיותי בחור בישיבה, בשנות העשרה הסוערים מלאי התהפוכות העמקים והגאיות... הם הבשילו לאיטם עד היום כאשר אני עומד מצידו השני של המתרס וזוכה לעמוד ולשרת ולהועיל לנשמות אותן שתל הקב"ה במקומות בהם אני משמש.

חידה גדולה היא בעיני מאז ועד היום.

יכול בחור (ה"ה לכל אחד בכל שלב שהוא, רק שבחיי הבחורות זה מודגש ביתר שאת וביתר עוז...) להסתובב עם מועקה כבדה ומייסרת, אם בתחום החברתי אם בתחום הלימודי או בכל דבר שהוא. בדרך כלל כשצץ נושא שמעיק משמעותית על חייו הוא גם מרגיש ש'חרב עליו עולמו' - הכל נראה שחור משחור... הוא ניגש בפנים מכורכמות ומעוותות למשגיח או לר"מ או לכל מי שזה לא יהיה ומספר לו כמה רע לו וכמה הכל לא הולך כשורה, הוא מרגיש כמו שהוא שקוע בתהום הנשייה והמזל הטוב פשוט שכח ממנו ודילג עליו לבלי שוב...

מצב כזה קרה לי לא מזמן כאשר בחור יקר שבא לפרוק את הרגשת ליבו לא הסכים להגדיר שום תחום בו ניתן לפרוץ ולנסות לצאת מהבוץ... "הכל שחור" הוא טען... בלימודים אין לו שום סיכוי, כי יש את פלוני ואת אלמוני שהם הבחורים המצוינים של השיעור, ואין שום סיכוי פעם לשאול איזו שאלה או לתרץ איזה תירוץ שהם עדיין לא חשבו עליו. בחברה גם יש את ההוא שהכל בשליטתו והוא אמר ויהי... הכל מסתובב סביבו, וכל השאר נשארים בצד. גם בבית כעת עסוקים בשידוך אחר שידוך לרשימה ארוכה של ילדים ב"ה, ולהורים אין שום פניות אמיתית לצרכי

הטובים בשיעור הם דווקא אלו שעושים לו טוב כי הם מעלים את הרמה ויש עם מי לדבר בלימוד, בחברה הכל הולך למישרין, ואפילו בבית ב"ה שיש שידוכים ועסוקים בדברים טובים... סגולת התורה מעבר לקדושתה ורוממותה היא להחיות את החיים, לתת טעם בכל מה שסובב אותנו, להעצים את התחושה הטובה בכל השטחים והרבדים. צריך רק לנסות - טעמו וראו כי טוב ה'." "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר".

מי שלומד את הסוד הזה של המתיקות אותה התורה נותנת לחיים בלי שום קשר למה הבעיה, מי שזוכה להבין שכשלפעמים בעיה מסוימת משפיעה על כל מצב הרוח ועל ההסתכלות על כל החיים הדרך להפוך את הכל היא להחזיק בעץ החיים, הרי שהמפתחות לחיים מאושרים בידי. כאמור, בדקתי את זה רבות בשנים, יכול בחור או כל אחד להיות שקוע בצרה ובמועקה, כשהוא רק חוזר ושוקע בלימוד ובהתמדה, בחידוש וביצירה, הכל נפתר מאליו... פתאום הבחורים

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

'אינני מבין...' גמגם התלמיד, 'של מי שהיתה החתונה הזו, בשבילה עזב הרב אסיפת רבנים דחופה, למרות שאין זו שמחה משפחתית. לא זו בלבד, הרב התעכב זמן רב ואף השתהה לברך את הכלה! מה היה כאן?'

הבה נשמח באמת, נשתתף עם כל הלב, נרקוד עם כל העוצמה בשמחת חברים - כי רק כך אנו באמת שותפים מלאים ומאוחדים

החדר היה סגור, הדלת היתה נעולה. מחוץ לחדר המתינו רבנים ועסקנים נודעים, שהמתינו להכרעות שייצאו מן החדר הסגור. בתוכו, הסתגרו באותה עת שלושת ענקי הרוח שהנהיגו את יהדות ארצות הברית: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, והגאון רבי יעקב קמיניצקי זצ"ל. שעה ארוכה דנו גדולי הדור בשאלות כבדות משקל, שקלו אותן במאזני התורה שבראשם, וקיבלו הכרעות חדות כתער... לפתע, בעיצומה של הישיבה, התנצל רבי משה בפני חבריו, ופנה לצאת. הוא ביקש את סליחתם כי יש לו חתונה חשובה שהוא חייב ללכת אליה, ולפיכך לא יוכל להמשיך בדיון. הוא מיהר לרכבו של תלמידו שהמתין לו, וביקש להגיע לאולם פלוני. 'אני צריך להגיע לחתונה והשעה כבר מתאחרת...', אמר רבי משה. התלמיד הופתע והתעניין: 'חתונה? שמחה? זה בן משפחה?' - התעניין בנימוס. 'לא משפחה, שכן הרבנית אינה מצטרפת...' הסביר רבי משה בפשטות, והתלמיד הרהר כי כנראה מדובר בחתונת צאצא של מי ממקורביו ושומעי עצתו של רבי משה, כמקובל. הן בכל יום היה רבי משה יוצא לחתונות, נכנס, מאחל מזל טוב, ויוצא. לפעמים - כמה חתונות בלילה אחד... כשהגיעו לאולם, ההתרגשות בו גאתה לפסגות... פוסק הדור, מנהיג היהדות החרדית הגיע! הכל נקבצים ובאים לפתח האולם, לברך ולהתברך מפיו של רבי משה. גם המחותן - אבי החתן נזעק מיד אל פתח האולם, וקיבל אותו בכבוד מלכים. רבי משה לחץ את ידיו בברכת 'מזל טוב' לבבית, והסביר בקצרה שהגיע מצד

הכלה. 'זכיתם באוצר יקר מאוד, כלה נאה וחסודה, דעו להעריכה' - הוסיף ואמר למחותן בחיוך רחב, תוך התנצלות על שאיחר לבוא, בשל אסיפת רבנים דחופה. שלא כמנהגו, התעכב רבי משה זמן רב בשמחה, לחץ ידיים לתור ארוך של אנשים שבאו להתברך מפיו, כשכל אחד מהם שמח על היותו שותף בשמחה שגדול הדור הוא חלק ממנה... אחר כך קם רבי משה ורקד עם החתן בהתלהבות, כשכל הקהל מצטרף למעגלים השמחים, במרכזם ניצב רבי משה המפוז ומכרכר לכבוד שמחת חתן וכלה. לבסוף, נפרד רבי משה מהחתן באיחולים לבביים, תוך שהוא מוסיף ומשבח את הכלה באוזניו, ואחרי שהתעכב זמן כה רב - פנה לצאת. רגע לפני שיצא, ביקש שיקראו גם את הכלה ליירתי האולם, בדרך גם אותה ב'מזל טוב' והוסיף ברכות מקרב הלב, ואף התנצל על האיחור בהגעה לשמחתה, בשל היותו טרוד בנושא חשוב בענייני הכלל, אך למרות זאת - זכר מהשמחה והגיע. הוא הוסיף ואמר כי הבחין שמשפחת החתן היא משפחה לתפארת, ולכן אין לו ספק כי הקשר יהיה לבנין עדי עד ולדורות ישרים ומבורכים... כששבו לרכב, חש התלמיד - הנהג כי הוא לא מצליח לכבש את סבלנותו. 'אינני מבין...' גמגם התלמיד, 'של מי שהיתה החתונה הזו, בשבילה עזב הרב אסיפת רבנים דחופה, למרות שאין זו שמחה משפחתית. לא זו בלבד, הרב התעכב זמן רב ואף השתהה לברך את הכלה! מה היה כאן?' ורבי משה נענה לו בחיוך ואמר: 'אספר לך...'

תטריד אותה השאלה אם אן באתי, האם הייתי, והאם גרמתי לה לחוש חשובה ונערצת במשפחת החתן... לפיכך פשוט שאחרוג ממנהגי ואפנה לברכה, למען תדע כי הייתי, ואז תוכל לשמוח ברוגע ובאושר!

באמת אמרו, גדול החלק השני מהחלק הראשון.. לא זו בלבד שגדול הדור הטריח עצמו, לא רק שעזב אסיפת רבנים חשובה למען כלה לא מוכרת, לא רק שהציג עצמו כקרובה כדי לייקר את ערכה בעיני המשתתפים, ולא רק שהתעכב מעל ומעבר למקובל כדי שהכל יראו ויחשו שהוא אכן קרוב ושמח עם הכלה - - - אלא שעד כדי כך טרח ויגע, להיכנס לעומק מחשבת הכלה ולרדת לפרטי הפרטים שבליבה, ולעשות משהו שלא התבקש כלל - לברכה כדי להסיר ממנה את הספק, כדי לתת לה לחוות את שמחתה במלואה, באושר ובצהלה, מתוך ידיעה כי בקשתה התקיימה במלואה!

כמה דרך חיים מופלגת כדאי ללמוד מסיפור זה, המופיע ב'הגדה של פסח - מקרבן לתורה' מפי הגה"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א. כמה מחשבה, תשומת לב, השקעת הבנה וירידה לפרטים, כדאי להעניק ליהודי אחר, כדי לשמחו, לשמוח עמו, לתת לו את התחושה הטובה ביותר שאנו אתו, שמחים אתו, משתתפים בצהלתו!

נכון, כולנו טרודים, עסוקים, מתרוצצים ממשימה למשימה וצריכים להספיק כל העת... אך ברגע בו ניכנס לשמחת יד, הבה נראה לנגד עינינו את רבי משה עוזב אסיפה חשובה, משתתף בשמחה שעה ארוכה, ולא נחה דעתו עד שהוא מרגיע את הכלה ומברכה - הכל כדי שמישהו אחר ישמח בתכלית, ויחוש כי הוא עמו ברגע שמחתו... הבה נאמץ את ההתנהגות הזו, להיכנס לשמחה עם כל הגוף והלב, להיות שם ולחוות עם החבר את האושר, את הרגעים השמחים!

כמה כדאי לאמץ את הנוהג הזה, להתרגל לפעול כך. הבה נשמח באמת, נשתתף עם כל הלב, נרקוד עם כל העוצמה בשמחת חברים - כי רק כך אנו באמת שותפים מלאים ומאוחדים, וזוכים בסייעתא דשמיא ופתיחת שערים!

(מתוך עלון 'פניני פרשת השבוע')

היה זה ימים ספורים קודם לכן. על דלתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, נקשה נערה צעירה וזרה, חיוורת ומבווישת. מיד בכניסתה פרצה בבכי, וביקשה לשוחח עם הרב. כשנכנסה, סיפרה שהיא בת למשפחה עניה מירושלים, ובמאמצים לא מבוטלים - שודכה לבחור המתגורר בארה"ב, ונקבע שהחתונה תתקיים שם. בני משפחתה ניסו להשיג מימון לטיסות, אך העוני והדלות ששררו בביתם - ליוו אותם גם בסוכנות הנסיעות, וכך - לא היה בידם לרכוש אלא כרטיס טיסה אחד, לכלה בלבד...

'אני כאן לבד, לבד, לבד!' - התייפחה הנערה בחדרו של רבי משה, "אין לי אף אחד בעולם. אני מהרהרת איך תיראה חתונתי, כשצד החתן יתפלא ובצדק, האם זו נערה עזובה? האם זו נערה חסרת משפחה? איזו מין כלה זו שאין אף קרוב משפחתה בחתונתה?" - אמרה הנערה וניגבה דמעות שהתפרצו מעיניה...

'אולי יואיל הרב להגיע לשמחת חתונתי, והרי כל ישראל קרובים ובני איש אחד אנחנו. בבקשה יציג עצמו הרב כקרוב משפחתי, וקרוב משפחה כמו הרב - מכסה על חסרונם של כל קרובי המשפחה!' - פרשה הנערה את בקשתה המפתיעה...

אך הרב דווקא לא עשה מזה ענין, ומיד אורו עינו. 'בוודאי, אשמח לבוא!' - הגיב במאור פנים, ורשם לפניו את התאריך ושם האולם. 'תנוח דעתך, אני אבוא!' - הבטיח רבי משה לכלה הנסערת, שחשה כי כוחות חדשים ורגועים ננסכים בה לנוכח המחווה המרגשת והיא יצאה מביתו עליזה וצוהלת...

ככל הסיפור הזה סיפר רבי משה לתלמידו - נהגו, ששמע מהגאון הנודע - דרגה נוספת שלגאונות, הפעם במידות ובאחריות לשאת בעול של דאגת הכלה, ולשמחה ביום שמחתה. אך עדיין הוקשה לו: 'ניחא שהרב השתתף כה ארוכות בשמחה, אך מדוע נצרך הרב לחרוג ממנהגו ולבקש לברכה באופן אישי - דבר שהרב אינו עושה גם בשמחות קרובי משפחתו הקרובים ביותר?'

חיך רבי משה והגיב: 'הלא תבין, וזה כה פשוט: אחרי החתונה - כשתשמע הכלה שהייתי והשתתפתי - בוודאי תשמח עד מאוד. אך עד אז, לאורך שעות החתונה, יעיק עליה ליבה, משהו יטריד את מנוחתה, אי שם בירכתי מוחה ברגעיה השמחים ביותר -

להתחיל את היום ברגל ימין
חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:
dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום..
המייל היומי של 'דרשו'.

בקרונ הרכבת מברונקס למנהטן היה צפוף. לא היה לי מקום ישיבה מתאים. הייתי עייף ומותש. ואז קם גוי מגושם ממקומו, ניגש לעברי והחווה לי על מקומו שלו אותו הוא פינה עבורי. התפלאתי מאוד, והוא הבחין בכך

על הכח הגדול של כל מעשה קטן

יצאתי בלחץ גדול מהרכב ולא ידעתי את נפשי. לפתע אני מבחין בשכני היהודי שיוצא מביתו לעבר בית הכנסת כשתיק הטלית והתפילין בידו, וכשחיוך נסוך על פניו הוא אומר לי בהארת פנים "שלום ובוקר טוב". הדבר הרגיע אותי והחדיר בליבי שלווה. ניגשתי אליו וסיפרתי לו את מצבי העגום, ושאלתי אם יש לו עצה למצב כזה.

שכני היהודי הרים את עיניו לשמים ואמר: "באמת על פי הטבע אין סיכוי שתעבור את זה בשלום, אבל יש בורא לעולם וממנו לא ייבצר דבר. דבר אליו במילים פשוטות ותמימות, בקש ממנו שיעזור לך, תעלה לרכבת והוא ישיע אותך". היתה זו הפעם הראשונה בחיי ששמעתי אדם שמדבר מתוך אמונה תמימה כזו, ובפרט שהוא אמר את הדברים בביטחון שבוודאי יהיה טוב, ובכך שכנע אותי לחלוטין שבורא עולם יכול לעזור לי גם במצב כזה. התפללתי לבורא ועליתי לרכבת, ובמקום לדאוג כל הדרך, הארת הפנים והמילים של שכני מילאו את ליבי.

כשהגעתי לפתח מקום עבודתי ציפיתי לתלונות רבות מצד כל העובדים הממתנינים לי בחוץ כבר שעה וחצי, ואף התחלתי לחשוב מה אעשה ברגע שאחרי הבשורה של הפיטורין, אבל אז הלא ייאמן אירע.

נכנסתי לחצר המפעל וראיתי שהדלתות פתוחות לרווחה. לא הבנתי מי פתח אותן. נכנסתי פנימה וראיתי פועלים שעובדים וריח ביוב נורא במקום. מכל עמיתיי לעבודה לא היה שם כי אם הבוס לבדו. כשראה אותי ניגש אליי וביקש את סליחתי על שהגעתי לשוא, והסביר לי:

"בערב התפרץ הביוב במפעל באופן נורא כך שלא היה שייך לעבוד היום, ולכן אתמול בלילה הודיעו לכולם לא להגיע, רק לך כנראה שכחו להודיע".

"זה בסדר, אין שום בעיה", חייכתי ואמרתי, ופניתי לחזור לביתי.

כשהגעתי הביתה, ניגשתי לשכני היהודי וסיפרתי לו כל זאת, והוספתי שהיה שווה לי כל הדבר הזה כדי לגלות את כוח האמונה בבורא, ובפרט שהיה כאן נס גדול בכך שהבוס שלי לא שם לב לכך שהגעתי מאוחר, ולא חשב מה היה קורה אילו היה זה יום רגיל, על אף שבטבעו הוא כן מתייחס לדברים כאלו בחומרה, ואף היה מסוגל לפטר אותי מחמת כך.

כתבתי צ'ק על סך שמונה עשר אלף דולר ואמרתי לו: "זו

על השפעתו של כל מעשה קטן נוכל ללמוד מהסיפור שלפנינו, שסיפר בעל המעשה ר' יצחק אייזיק ב' מבני ברק (מתוך 'בך בטחנו'):

באחת השליחויות שלי לארצות הברית לטובת מוסדות חשובים בארץ הקודש, עליתי לרכבת הנוסעת מברונקס למנהטן. מכיון שלא היה לי מקום ישיבה מתאים, עמדתי. במשך הנסיעה התעייפתי, וחיפשתי בקרון השני והשלישי, אולי שם יש מקומות ישיבה פנויים, אך גם שם לא היו.

לפתע, גוי אחד שהבחין שאני מחפש מקום, קם ורמז לי שאני יכול לשבת במקומו. האמת היא שלא רציתי לקחת ממנו את המקום, אף על פי שהייתי חלש ועייף, משום שלא רציתי שממעשה זה תיווצר זכות לאומות, אבל מכיון שהוא בשום אופן לא רצה לשבת שם שוב - התיישבתי במקומו.

לאחר כחמש דקות שאני יושב, הוא ניגש אליי בחיוך ואמר לי: "בוודאי אתה מתפלא מדוע פניתי לך את מקומי".

'נכון', עניתי, והוא הסביר:

אכן אין זה מטבעי ואני חשוב שגם לא מטבעם של רוב בני האדם לפנות את מקומם לאדם זר, אבל אספר לך מדוע בכל זאת עשיתי זאת. וכך סיפר:

'בכל יום אני קם בשעה ארבע לפנות בוקר לצורך עבודתי, וחוזר הביתה בשש וערב. אני נזהר להתייצב במקום העבודה בשעות אלו בהקפדה יתרה, כי בעבודתי תלויה אחזקת מפעל שלם וכל העובדים שם תלויים בי, החל מפתחת הדלתות בבוקר ועד סוף היום. אמנם המשכורת שלי גבוהה ואני מרוצה מאוד, אבל הבוס שלי הזהיר אותי שאם אאחר אפילו יום אחד - אצטרך לחפש עבודה אחרת. וכבר היו שניים שקדמו לי בתפקיד ומפני איחור קל סולקו ללא שום פשרות.

ערב אחד, כשהייתי בדרכי הבית, נקלעתי לפקק תנועה גדול מאוד בכביש עקב תאונת דרכים, ורק בשעה אחת בלילה הגעתי לביתי כשאני מותש ועייף מאוד ועליתי לישון, ורק בשעה חמש התעוררתי.

קמתי בבהלה גדולה, כי בעוד רבע שעה העבודה מתחילה, ואין לי שום אפשרות להספיק להגיע לשם בתוך רבע שעה. יצאתי מביתי בלי להתארגן כלל וכלל ונכנסתי לרכב כשאני מוכן לנסוע במהירות מופרזת, ואז... אני מנסה להתניע את הרכב, אך הוא לא נדלק. ניסיתי להתניעו שוב מספר פעמים, אך ללא הצלחה.

בכל עת, ואינני חפץ לקבל על כך שום תשלום. אם ברצונך להכיר לי טובה", המשיך ואמר, "תיטיב ליהודים כשיצטרפו לעזרתך". עכשיו מבין אתה מדוע פיניתי לך את מקומי? יהי רצון שנזכה כולה להבין כמה גדולה השפעתה של כל מצוה, של כל הנהגה טובה, ובזכות כך נתעלה בעבודתו יתברך שמו. (ע"פ מרוה לצמא)

המשכורת החודשית שלי ואת זה אני רוצה לתת לך, כי בזכותך אני לא מפוטר מהעבודה, וזה תשלום על האומנות המיוחדת של האמונה שגילית לי, שבזכותה עתה אני בטוח שאוכל לצאת מכל צרה שלא תבוא". השכן לא רצה בשום אופן לקבל את הצ'ק ואמר לי: "זוהי מצוותי כיהודי, לפרסם את שם בוראי המחיה אותי ומיטיב לי

ניגש הגר"י גרוסמן לטלפון, והנה שומע הוא את קולו של הרב מפוניבז' הפונה אליו בבקשה מיוחדת: שמא יוכל כעת לחזור ולשיר באוזניו את הניגון הקרלינאי י-ה אכסוף' שהשמיע לו לפני מספר ימים...

בכל רמ"ח אבריו החל להתנועע בלהבת אש, כאשר מרגע לרגע גובר קולו העמוק. הוא המשיך בניגון עד הבית האחרון, "השבת נועם הנשמות והשביעי עונג הרוחות", כאשר כל אותה עת יושב הרב מפוניבז' לצדו אחוז שרעפים, ומאזין בשקיקה לשירתו. כשסיים את הניגון, הודה לו מאוד על ההתעוררות ושמחת הנפש שגרם לו.

באמצע השבוע, כשהגר"י ישב באסיפת רבנים ועסקנים במשרדי 'אגודת ישראל' בבורו-פארק, צלצל הטלפון במשרד. מנהל המשרד, העסקן הנודע רבי משה שרר ז"ל, הרים את השפופרת, על הקו היה הרב מפוניבז' שביקש לדעת האם הרב גרוסמן נמצא כעת במשרד...

הגר"י ניגש לטלפון, והנה שומע הוא את קולו של הרב הפונה אליו בבקשה מיוחדת: היות והוא נמצא כעת בלוס אנג'לס ועוברים עליו ימים לא קלים, בקשתו היא - אם יוכל כעת לחזור ולשיר באוזניו את הניגון "י-ה אכסוף"...

מצוה לשמוע דברי חכמים. הגר"י לא היסס ומיד התחיל לומר את הניגון, כשכל המשתתפים באסיפה, רבנים ועסקנים, עומדים תמהים ומשתוממים למראה עיניהם ולמשמע אוזניהם... בצהרי היום - יום חול רגיל, במשרדי 'אגודת ישראל' בשכונה הגדולה בורו-פארק, מתנגן בחדר הישיבות הניגון המעורר ושובה הלב.

בשלב מסוים התחשמה האווירה, וקהל הנוכחים התלהבו מהשיר והצטרפו יחד. "ויהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשך"... "ויהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשך"... ושוב זעקו, "ויהיו רחמיך מתגוללים על עם קדשך"...

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה" (שמות ט"ו, א')

ליל ששי, בבית הכנסת הספרדי המרכזי בשכונת בורו-פארק בארצות הברית. באחת מפינות בית הכנסת נשמע קול נעים וערב מזמר את הניגון הידוע והמעורר "י-ה אכסוף נועם שבת", השיר שחובר על ידי הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זצ"ל.

היה זה קולו המעורר והמרגש של הגה"צ רבי ישראל גרוסמן זצ"ל, ששהה באותם ימים בארצות הברית, לשם נסע בשליחות גדולי ישראל, לעורר נדיבי עם עבור מוסדות התורה והחינוך של 'מרכז החינוך העצמאי' יחד עם ידידו ורעו הגה"צ הדרשן המפורסם רבי שלום שבדרון זצ"ל.

ומעשה שהיה כך היה: בליל ששי בשעת לילה מאוחרת נכנס הגר"י לבית הכנסת הספרדי - השטיבלאך של בורו פארק, להתפלל תפלת ערבית. והנה בסיום התפלה פגש במקום אורח נכבד רם מעלה, ה"ה הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל, הרב מפוניבז', שכידוע היה מסתובב ומתגלגל בכל העולם לצורך החזקת הישיבה הגדולה וכל מוסדות התורה שעמד בנשיאותם.

הגר"י שמח לפגוש ולשוחח עם הגאון הנודע, אמנם מה מאוד הצטער לשמוע ממנו על יסורי הגוף והנפש שעברו עליו במשך השבוע, כאשר ביקר בבתי נגיזים ועשירים כדי להתרימם, ולצערו לא עלה בידו לקבל "מתנות הראויות להתכבד". עול גדול רובץ עליו, והוא אינו מוצא מנוח ומרגוע לנפשו.

ואז, הגר"י שביקש להפיג במקצת את האווירה ולהפיח רוח תקוה ושמחה, התיישב על הספסל בצדי בית הכנסת והחל לומר את השיר הנודע, מלא הערגה והשתפכות הנפש, וכחסידי קרלין

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? dirshu@dirshu.co.il שלח מייל ל-

נזיר דף 1

מה פסק הגרי"מ פיינשטיין לשואל על גילוח בתשעת הימים לראיון עבודה?

ואם גילה

מאמינים יודעים אנו ששום מקרה רע לא יארע לנו מקיום מצוות התורה. ואדרבה, ההקפדה והעקביות בשמירת המצוות כהלכה, תשמור עליך שלא תיזוק, ועל כן אין לך להתגלח עבור הפגישה". הלה קיבל את הדברים, אולם, בבוקר יום הפגישה, התחבט שוב בדבר, ולא עמד בניסיון ובסופו של דבר גילח את זיפי זקנו ויצא אל הפגישה. מפגש ההיכרות עם המיליונר התחיל כמתוכנן, היהודי סיפר על ניסיונו רב השנים בתחום זה, ואיש העסקים גילה התעניינות בדבריו. אך לבסוף שאל, "הרי מחפש אני אדם נאמן, אך מניין לי הבטחון שאוכל לסמוך עליך, ולהפקיד בידך דירות פאר על כל הרהיטים היקרים שבהן? אמנם קראתי את קורות חיך, אלא שבאחת מהן ציינה שהנך יהודי נאמן למצוות דתו, אני איני מבין בדת היהודית, אך יש לי חברים מבורו פארק, יהודים כמוך, שבימים אלו אינם מגלחים את זקנם מטעמי דת, אם אתה מתיימר להיות אדם מהימן ואחראי, מדוע אינך מקפיד על מצוות דתך?" הפגישה הסתיימה, והיהודי עזב את המקום בפחי נפש. (להתענג בתנעוגים)

מסופר על יהודי בארצות הברית, שראה מודעת פרסומת, שזה היה תוכנה, "דרוש סייד מקצועי לפיקוח על צוות פועלים, חובה לשלוח קורות חיים והמלצות". במודעה הופיעה סימלה של חברה קבלנית מפורסמת במנהטן, שבראשה עמד מליונר ידוע. רבים הזדרזו לשגר את קורות חייהם, ביניהם אותו יהודי. כסייד מקצועי קיווה לזכות בעבודה רווחית זו. ואכן המלצותיו וקורות החיים ששלח היו מרשימים למדי, והוא הוזמן לפגישה עם המיליונר, שנקבעה ליומיים לפני תשעה באב. היהודי התלבט, הרי בהלכה כתוב שאסור להתגלח, ומאיך, כיצד יכנס אל המשרד כאשר זיפים מעטרים את פניו? הלא אינו מסוגל לחשוב על החמצת הזדמנות מיוחדת זו. ועוד הסתפק, שמא אינו רשאי כלל לקיים את הפגישה? שכן חל איסור לסכם על עסקאות בתשעת הימים. החליט היהודי לפנות לרבי משה פיינשטיין זצ"ל, ולשטוח בפניו את ספיקותיו. השיב לו רבי משה, "מאחר שמדובר במצב של צורך גדול לך ולמשפחתך, אני מתיר לך לסכם את העסקה בתשעת הימים. עם זאת, בקשר לשאלתך השנייה, כיהודים

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים על הדף היומי
הירושלמי בעברית ובאידיש

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' *4992 או 077-2222-666

איזו מעלה יש למתפללים הנותרים אחרונים בבית הכנסת?

לשהות שעה שלמה לפני התפילה, ושעה לאחריה. וכשמתפלל בציבור בבית הכנסת - אם יש באפשרותו, רצוי שלא לצאת כל עוד יש עשרה אנשים בבית הכנסת, כדי שלא להיות מהגורמים להסתלקות השכינה, השורה על עשרה אנשים מישראל; ומעלה נוספת יש בדבר - שעצם השהות בבית הכנסת מצוה היא.

[שו"ע צג, א, ומשנ"ב א; בו"מ דרשו, 1-2]

לפני תפילת שמונה עשרה צריך לשהות מעט, כדי ליישב את הדעת ולעורר את הכוונה; ויש לשהות בשתיקה, מתוך התבוננות לפני מי הוא עומד להתפלל. וכן צריך לשהות מעט לאחר התפילה, כדי שלא יראה כאילו היא למעמסה עבורו. וזמן שהייה הנדרש משעת הכניסה לבית הכנסת ועד תחילת התפילה - לפחות כמשך הזמן הנדרש להילוך שמונה טפחים. ולמתנהגים בחסידות, ראוי

מהי העצה העיקרית לכוונה בתפילה?

שאימת הציבור עליו, והוא עשוי להתבלבל בתפילתו. וגם לחזרת הש"ץ ראוי להקשיב מתוך סידור. ומאידך, יש מעלה גם בתפילת שמונה עשרה בעיניים עצומות. ולכן, כלאדם ינהג באופן המסייע לכוונתו לפי תכונתו ולפי נתוני הסביבה. ועל מנהג האריז"ל בענין זה, יש שמועות חלוקות - האם התפלל מתוך סידור, או בעיניים עצומות.

[משנ"ב צג, ב; ביאורים ומוספים דרשו, 3-5]

העצה העיקרית לכוונה בתפילה היא, להתפלל מתוך סידור, ולפחות את תפילת שמונה עשרה; ויש בכך תועלת גם לאמירת מילות התפילה בדקדוק ובשלמות. וכתבו בשם הגר"א, שדבר מסייע גם למניעת מחשבות זרות בתפילה, והמליץ על כך את לשון הכתוב במגילת אסתר: "וּבְבֹאָהּ לְפָנַי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֶשְׁבֹתוֹ הָרָעָה".

והש"ץ צריך להקפיד במיוחד על תפילה מתוך הסידור, כיון

האם יש מעלה בנתינת הלוואה לפני התפילה?

ואם בא לפניו עני באמצע התפילה, במקום שרשאי לתת צדקה, כגון בפסוקי דזמרה - יתכן שאינו מחויב לתת לו צדקה, משום שהוא עוסק במצוה, וכלל אמרו חכמינו ז"ל, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה; אך מאידך, אם רצונו לתת צדקה, רשאי לעשות זאת אף בפרשה ראשונה של קריאת שמע. וראה עוד במקורות.

[שו"ע צב, י, ומשנ"ב לו; בו"מ דרשו, 38-40]

מנהג טוב לתת צדקה לפני התפילה, וככתוב בתהלים: "אֲנִי בְצַדֵּק אֶחְזָה פְּנִיךָ". וכשאינו לפניו עני או קופת צדקה - יפריש כסף לצדקה. ויש אומרים, שניתן לקיים "בצדק אחזה פניך" גם בהלוואה או במעשה חסד אחר, ולא רק במתן צדקה. ויש שנהגו לתת צדקה בשעת אמירת המילים "וְאֶתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל" בפסוקי דזמרה, וכך נהג האריז"ל.

* הנוגע בידינו בגופו במקומות שדרכם להיות מלוכלכים בזיעה או לכלוך אחר - המכונים 'מקומות המכוסים' - אסור באמירת דברי קדושה: ברכות, תפילה ודברי תורה, עד שינקה את ידיו.
* הנוגע בידינו במקומות המכוסים אסור בתפילה עד שירחץ את ידיו במים, ואם יש 'הפסקת מים' באזור שנמצא בו, עליו ללכת עד מרחק של 'מיל' למקום שידוע בוודאות כי יש בו מים.
* חכמינו ז"ל תיקנו ליטול ידיים לפני תפילת שמונה עשרה, ואף כשלא ידוע שהן מלוכלכות; ויש אומרים שצריך ליטול גם לפני קריאת שמע. ואין לברך על הנטילה, ואין צורך לנגב את הידיים לאחריה.

מה שלמדנו לפני מאה ימים:

האם ניתן לקרוא קריאת שמע של ערבית בבוקר?

גם את קריאת שמע של שחרית; ויש שכתבו, שאם קרא את של ערבית לפני זמן 'משפיר', רשאי לקרוא את של שחרית לאחר זמן משיכיר.

ברם, אם לא היה אנוס בדבר, דהיינו, בהפסד זמן קריאת שמע של ערבית בלילה - ביטלו הימנו חכמים את מצות הקריאה, ואינו יוצא ידי חובת הקריאה של ערבית בשעה זו.

[שו"ע נח, ה, משנ"ב כא-כב, ושעה"צ יד (בהרחבה ע"פ המקור); בו"מ דרשו, [22-23]

זמן קריאת שמע של ערבית לכתחילה הוא עד חצות הלילה. ובדיעבד, ניתן לקרוא עד עלות השחר. ומי שלא קרא לפני עלות השחר, דינו כך: אם היה אנוס בדבר, יכול לקרוא לאחר עלות השחר, עד הנץ החמה, עם ברכותיה - המעריב ערבים, אהבת עולם, וגאל ישראל; אך אינו יכול לברך עוד את ברכת 'השכיבנו', כיון שזהו אינו זמן שבו שוכבים לישון.

ונחלקו הפוסקים, בנוגע למקרה כזה, שקרא קריאת שמע של ערבית בין עלות השחר להנץ החמה, אם רשאי לקרוא אז

לפתוח את היום בטוב...

הצטרף אלינו וקבל את המייל היומי של 'דרשו'
'הפותח בכל יום' לתיבת המייל שלך

להצטרפות נא שלחו מייל לכתובת

dirshu@dirshu.co.il